IT-TWEĠIBIET TAL-KUMMISSJONI EWROPEA GĦAR-RAPPORT SPEĊJALI TAL-QORTI EWROPEA TAL-AWDITURI:

"L-APPOĠĠ TAL-UE GĦALL-ISTAT TAD-DRITT FIL-BALKANI TAL-PUNENT: MINKEJJA L-ISFORZI, GĦAD HEMM PROBLEMI FUNDAMENTALI"

SOMMARJU EŻEKUTTIV

I. Fir-rigward tar-rwol essenzjali tal-istat tad-dritt fil-proċess tat-tkabbir, il-Kummissjoni tixtieq tfakkar li d-djalogu ta' politika tal-UE mas-sħab tat-tkabbir dwar l-istat tad-dritt iseħħ fil-qafas tal-Ftehimiet ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni bilaterali (FSA) u bħala parti mill-Proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni strateġiku (SAP). Permezz tal-adozzjoni tal-metodoloġija tat-tkabbir riveduta fi Frar 2020, saret aktar enfasi fuq il-"Prinċipji Fundamentali" – l-istat tad-dritt, id-drittijiet fundamentali u d-demokrazija, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u l-istabbiltà soċjoekonomika. Isir monitoraġġ regolari tar-riformi relatati mal-istat tad-dritt fi ħdan il-proċess tat-tkabbir tal-UE u jsir rapport dwaru, b'mod partikolari fil-Pakkett tat-Tkabbir annwali tal-Kummissjoni tar-rapporti tal-pajjiżi.

II. Flimkien ma' dan l-impenn qawwi ta' politika, l-Istrument għall-Assistenza ta' Qabel l-Adeżjoni (IPA) jibqa' għodda kruċjali biex jiġu mobilizzati riżorsi tekniċi u finanzjarji b'appoġġ għall-isforzi ta' riforma mwettqa mis-sħab tal-Balkani tal-Punent.

L-IPA III, kif adottat fil-15 ta' Settembru 2021 mill-Parlament Ewropew u mill-Kunsill tal-Unjoni Ewropea, iżid id-direzzjoni mill-Unjoni u allinjament aħjar mal-prijoritajiet tal-Unjoni billi jkollu fokus tematiku definit b'mod ċar għall-perjodu 2021–2027, aktar milli jistabbilixxi allokazzjonijiet lill-benefiċjarji mill-bidu nett. Barra minn hekk, il-qafas ta' programmazzjoni tal-IPA III se jkun ibbażat fuq il-ħtiġijiet li qed jevolvu u se jiżgura bilanċ bejn il-prevedibbiltà u l-finanzjament ibbażat fuq il-prestazzjoni.

IV. Ir-rapporti annwali tal-Kummissjoni matul il-perjodu 2014–2020 juru li s-sħab kollha tal-Balkani tal-Punent għamlu xi progress fil-qasam tal-istat tad-dritt, b'uħud mill-imsieħba b'mod partikolari juru progress tajjeb u sostnut. L-impatt tal-appoġġ tal-UE għall-istat tad-dritt kien varjat.

V. Il-Kummissjoni taqbel mar-rwol importanti tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili (CSOs) u l-midja f'demokrazija li tiffunzjona mmexxija mill-istat tad-dritt. B'mod ġenerali, il-Kummissjoni investiet madwar EUR 250 miljun taħt l-IPA II fis-soċjetà ċivili u l-midja fir-reġjun, li hija allokazzjoni sostanzjali u sinifikanti, b'rilevanza diretta u impatt fuq il-qasam tal-istat tad-dritt.

Hemm appoġġ sostanzjali u dejjem jiżdied għal-libertà u l-pluraliżmu tal-midja ffinanzjat mill-Faċilità tas-Soċjetà Ċivili u l-Programm tal-Midja. Dawn l-azzjonijiet huma primarjament diretti mill-pakkett multinazzjonali (li jippermetti li l-benefiċjarji kollha tal-IPA jiġu mmirati b'mod simultanju). L-appoġġ tal-midja multinazzjonali huwa mmirat lejn ix-xandara pubbliċi, is-sikurezza tal-ġurnalisti, il-litteriżmu medjatiku, il-ġurnaliżmu ta' kwalità, l-appoġġ għall-ġudikatura, l-appoġġ għall-mezzi tax-xandir permezz tal-Fond Ewropew għad-Demokrazija (EED), u, l-aktar reċenti, qed jiġi kkuntrattat programm ta' EUR 10 miljun b'appoġġ għas-sostenibbiltà tan-negozju tal-midja.

Il-konsultazzjoni tas-soċjetà ċivili fit-tfassil tal-politika u l-proċessi ta' riforma hija mmonitorjata fi djalogu politiku regolari dwar ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika mal-awtoritajiet (eż. il-Gruppi Speċjali tar-Riforma tal-Amministrazzjoni Pubblika (PAR)), u hija waħda mit-tliet oqsma ta' prijorità fil-kuntest tal-monitoraġġ annwali ffinanzjat mill-UE tal-"Linji Gwida tad-DĠ Tkabbir għall-Appoġġ għas-Soċjetà Ċivili", imwettqa mill-Assistenza Teknika tal-UE lill-Organizzazzjonijiet tas-Soċjetà Ċivili (TACSO). It-tnejn huma għodod ta' rilevanza diretta għall-qasam tal-istat tad-dritt. Din l-

analiżi mbagħad tikkontribwixxi għall-monitoraġġ, ir-rappurtar u d-djalogu ta' politika tal-Kummissjoni stess

VI. Il-Kummissjoni qed talloka appoġġ u riżorsi sinifikanti biex timmitiga r-riskju li jirriżulta minn kapaċità amministrattiva limitata. It-titjib tal-kapaċità amministrattiva huwa objettiv ġenerali tal-azzjonijiet tal-Kummissjoni fir-reġjun li hija tappoġġa sistematikament b'azzjonijiet lil hinn mil-livell tal-proġetti tal-istat tad-dritt permezz ta' assistenza teknika (inkluż fi sħubija mal-OECD/Appoġġ għal Titjib fil-Governanza u l-Ġestjoni (SIGMA)), appoġġ finanzjarju mmirat għall-qasam u djalogu politiku.

B'mod aktar ġenerali, jingħata appoġġ sinifikanti għall-proċess tal-implimentazzjoni tar-riformi tal-amministrazzjoni pubblika f'dak li fl-aħħar mill-aħħar huwa eżerċizzju ta' bini tal-Istat fuq terminu itwal, immirat biex iwassal lill-Balkani tal-Punent għal-livell meħtieġ biex jintlaħqu l-kriterji għas-sħubija fl-UE.

Dwar il-kundizzjonalità skont l-IPA II, il-Kummissjoni tindika li r-Regolament IPA II jinkludi klawsoli stretti dwar il-modulazzjoni tal-assistenza f'każ ta' progress limitat jew riżultati miksuba, li ntużaw mill-Kummissjoni. Il-Kummissjoni tirreferi għat-tweġiba tagħha fil-paragrafu 40.

VIII. (L-1[el] inċiż) Il-Kummissjoni taċċetta r-rakkomandazzjoni.

(It-2[ni] inċiz) Il-Kummissjoni u s-SEAE jaċċettaw ir-rakkomandazzjoni parzjalment.

Il-Kummissjoni u s-SEAE jenfasizzaw li huma qed jappoġġaw lis-soċjetà ċivili u lill-midja indipendenti fit-tisħiħ tar-rwol ta' sorveljanza indipendenti tagħhom f'soċjetà demokratika bbażata fuq l-istat tad-dritt, sa punt sinifikanti. L-appoġġ finanzjarju lil dan tal-aħħar jingħata abbażi ta' kriterji oġġettivi konsistenti mal-prijoritajiet tal-UE.

Il-Kummissjoni se tkompli tappoġġa l-OSĊ u l-midja fi ħdan il-qafas ta' programmazzjoni tagħha. Se tingħata kunsiderazzjoni xierqa lill-finanzjament tal-OSĊ f'azzjonijiet tal-istat tad-dritt iżda mingħajr allokazzjoni minn qabel.

Il-Kummissjoni tqis il-finanzjament tal-proġetti bħala l-aktar forma adatta ta' finanzjament għall-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, peress li l-appoġġ organizzazzjonali huwa intrinsikament riskjuż peress li joħloq dipendenza.

(It-3[et] inċiz) Il-Kummissjoni taċċetta parzjalment ir-rakkomandazzjoni.

Il-Kummissjoni tfakkar li r-regolament IPA III jipprovdi l-qafas legali għall-użu rinfurzat tal-modulazzjoni tal-kamp ta' applikazzjoni u l-intensità tal-assistenza f'każ ta' rigressjoni sinifikanti jew nuqqas persistenti ta' progress minn benefiċjarju. Il-Kummissjoni se tapplikahom kif xieraq, fid-dawl tal-prinċipju tal-proporzjonalità, fuq bażi ta' każ b'każ.

(Ir-4[a'] inċiz) Il-Kummissjoni taċċetta r-rakkomandazzjoni.

INTRODUZZJONI

7. Fost ir-rekwiżiti ewlenin għall-adeżjoni mal-UE hemm qafas robust kontra l-korruzzjoni li jinkludi rekord sod ta' riżultati.

Permezz tal-adozzjoni tal-metodoloġija tat-tkabbir riveduta fi Frar 2020, saret aktar enfasi fuq il-"Prinċipji Fundamentali" – l-istat tad-dritt, id-drittijiet fundamentali u d-demokrazija, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u l-istabbiltà soċjoekonomika. L-aspetti kontra l-korruzzjoni huma kkunsidrati bir-rilevanza trasversali kollha tagħhom.

Id-Djalogu politika tal-UE kontra l-korruzzjoni mas-sħab tat-tkabbir iseħħ fil-qafas tal-Ftehimiet ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni bilaterali (FSA) u bħala parti mill-Proċess ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni strateġiku (SAP). Id-djalogu jiffoka b'mod partikolari fuq il-progress fl-implimentazzjoni tal-għlieda kontra l-korruzzjoni u l-isforzi ta' riforma relatati, inkluż dwar is-settur tal-ġustizzja, dwar il-ħasil tal-flus u l-kriminalità organizzata.

Ġew stabbiliti parametri referenzjarji interim konkreti u estensivi kontra l-korruzzjoni mill-Istati Membri pereżempju għall-Montenegro u s-Serbja fil-kuntest tan-negozjati ta' adeżjoni tagħhom. Il-parametri referenzjarji jiffukaw fuq l-allinjament legali, il-bini tal-istituzzjonijiet u l-istabbiliment ta' rekords ta' aġġudikazzjoni b'suċċess ta' każijiet ta' korruzzjoni (b'enfasi speċjali fuq każijiet ta' korruzzjoni f'livell għoli li għandhom il-potenzjal li jimminaw is-sistema ġudizzjarja u d-demokrazija b'mod ġenerali).

17. Inkiseb progress fl-azzjonijiet kollha tal-Aġenda ta' Prijoritajiet ta' Sofija.

(Is-6[tt] inċiż) Il-Kummissjoni tinnota li l-EED mhuwiex l-uniku mezz ta' appoġġ għall-midja indipendenti u pluralistika u s-soċjetà ċivili, iżda wieħed addizzjonali.

OSSERVAZZJONIJIET

27. Il-Kummissjoni tixtieq tiċċara li l-objettiv tar-rapporti annwali huwa li jiġi vvalutat il-progress tal-pajjiżi kandidati u l-kandidati potenzjali fil-qasam tal-istandards tal-UE u tal-*acquis* tal-UE u li jiġu pprovduti rakkomandazzjonijiet rilevanti. Il-progress fl-implimentazzjoni tal-IPA huwa rrappurtat fir-Rapport Annwali dwar l-implimentazzjoni tal-istrumenti tal-azzjoni esterna tal-Unjoni Ewropea.

28. Il-konsultazzjonijiet mal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili huma parti regolari mit-tħejjija tas-sottokumitati dwar il-ġustizzja, il-libertà u s-sigurtà għas-sħab kollha tal-Balkani tal-Punent. Il-kwistjonijiet relatati mal-libertà tal-espressjoni/tal-għaqda jiġu indirizzati magħhom fuq bażi regolari. L-UE tenfasizza regolarment il-ħtieġa għal konsultazzjonijiet inklużivi u trasparenti mas-soċjetà ċivili għal riformi tal-istat tad-dritt.

Il-Kummissjoni tistieden ukoll lill-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili biex jikkontribwixxu għar-rapporti annwali u tqis is-sottomissjonijiet tagħhom.

29. L-appoġġ finanzjarju tal-UE għall-azzjoni tas-soċjetà ċivili fir-reġjun huwa sinifikanti, u jammonta għal madwar EUR 250 miljun għall-perjodu 2014-2020, u huwa bbażat fuq proġetti fuq terminu medju li ħafna drabi jiġġeddu.

Sa mill-2009, il-Kummissjoni tgħaddi l-appoġġ bilaterali u multinazzjonali tagħha taħt l-IPA II lis-soċjetà ċivili u lill-midja indipendenti fil-Balkani tal-Punent u t-Turkija permezz tal-Faċilità tas-Soċjetà Ċivili (CSF) tagħha.

Fir-rigward tal-appoġġ finanzjarju tas-soċjetà ċivili, il-QSK joffri firxa wiesgħa ta' assistenza – assistenza teknika lill-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, kif ukoll għotjiet f'firxa wiesgħa ta' oqsma tematiċi. Dawn jinkludu l-istat tad-dritt speċifikament, iżda wkoll indirettament, permezz ta' temi oħra bħar-Riforma tal-Amministrazzjoni Pubblika, il-Ħarsien tal-Ambjent, l-Ugwaljanza bejn is-Sessi eċċ. Fil-perjodu tal-IPA II, intlaħqu madwar 1 000 OSĊ minn dan l-appoġġ.

31. Il-konsultazzjoni tas-soċjetà ċivili fit-tfassil tal-politika u l-proċessi ta' riforma hija mmonitorjata fi djalogu politiku regolari dwar ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika mal-awtoritajiet (eż. il-Gruppi Speċjali tar-Riforma tal-Amministrazzjoni Pubblika (PAR)), u hija waħda mit-tliet oqsma ta' prijorità fil-kuntest tal-monitoraġġ annwali ffinanzjat mill-UE tal-"Linji Gwida tad-DĠ Tkabbir għall-Appoġġ għas-Soċjetà Ċivili", imwettqa mill-Assistenza Teknika tal-UE lill-Organizzazzjonijiet tas-Soċjetà Ċivili (TACSO) It-tnejn huma għodod ta' rilevanza diretta għall-qasam tal-istat tad-dritt. Din l-analiżi mbagħad tikkontribwixxi għall-monitoraġġ, ir-rappurtar u d-djalogu ta' politika tal-Kummissjoni stess.

Barra minn hekk, ir-rapporti regolari ta' monitoraġġ tar-RAP (Riforma tal-Amministrazzjoni Pubblika) imħejjija mill-OECD/SIGMA jipprovdu aktar *data* dwar il-proċessi ta' konsultazzjoni pubblika, riflessi fil-Pakkett tat-Tkabbir annwali tal-Kummissjoni.

32. Il-Kummissjoni tilqa' b'sodisfazzjon il-valutazzjoni li r-rieda politika u s-sjieda tar-riformi huma r-riskji ewlenin għall-impatt u s-sostenibbiltà tal-appoġġ tal-UE. Madankollu, tali riskji ma jistgħux jiġu mitigati permezz ta' proġett uniku [assistenza tal-IPA] jew minn sħab inkarigati mill-

implimentazzjoni. L-istrateġija użata mill-Kummissjoni biex ittaffi dawn ir-riskji hija l-użu ta' djalogu politiku u ta' politika biex jiġi żgurat impenn ta' livell għoli għar-riforma tal-istat tad-dritt fuq bażi kontinwa. Dan huwa parti mill-impenn ewlieni tal-Kummissjoni dwar it-tkabbir.

33. Il-Kummissjoni tikkomplementa l-azzjonijiet speċifiċi tal-istat tad-dritt bi sforzi komprensivi biex tippromwovi r-*riforma tal-amministrazzjoni pubblika* (PAR) fis-sħab kollha tal-Balkani tal-Punent. Dan ix-xogħol jgħin biex jiġu indirizzati kwistjonijiet strutturali ġenerali fis-settur pubbliku, li r-rapport isemmi fl-osservazzjoni 32 [*"pereżempju, persunal u taħriġ insuffiċjenti, jew in-nuqqas ta' politika taż-żamma tal-persunal li twassal għal rati għoljin ta' fatturat"*]. Il-ħidma fuq il-PAR tinkludi appoġġ u gwida, kif ukoll monitoraġġ komprensiv u sistematiku tal-kwalità tal-amministrazzjoni pubblika (fi sħubija mal-OECD/SIGMA), u djalogu politiku regolari ta' livell għoli.

Il-Kummissjoni appoġġat ukoll riformi ewlenin tas-servizzi ċivili u ssaħħaħ ir-riformi tal-amministrazzjoni pubblika fil-Balkani tal-Punent, biex ittaffi l-influwenza politika fl-amministrazzjoni pubblika u t-tiġdid mhux oġġettiv tal-persunal. Barra minn hekk, mal-proġetti rilevanti tal-IPA jiżdiedu klawżoli biex jiġi mmitigat it-tibdil tal-persunal imħarreġ bil-fondi tal-UE.

38. L-aġġustament tal-assistenza f'każ ta' nuqqasijiet sinifikanti fil-progress u r-riżultati miksuba jintuża fil-livell ta' azzjoni. Azzjoni ma setgħetx tiġi implimentata sakemm il-kundizzjonijiet ta' implimentazzjoni enfasizzati fid-dokument ta' azzjoni ma jiġux issodisfati. Barra minn hekk, l-azzjoni ffinanzjata mill-UE tipprevedi d-dikjarazzjoni li ġejja "Nuqqas ta' konformità mar-rekwiżiti stabbiliti hawn fuq jista' jwassal għal irkupru ta' fondi taħt dan il-programm u/jew ir-riallokazzjoni ta' finanzjament futur".

Il-Kummissjoni tfakkar li permezz tal-parteċipazzjoni tagħhom fil-Kumitat tal-IPA l-Istati Membri huma kkonsultati mill-qrib dwar l-implimentazzoni tal-finanzjament tal-IPA, inkluż fl-aġġustament tal-assistenza finanzjarja f'każ ta' rigressjoni sinifikanti jew nuqqas persistenti ta' progress minn benefiċjarju.

39. Il-Kummissjoni qed toqgħod attenta fil-mod kif tuża l-istrument tal-kundizzjonalità minħabba l-ħafna implikazzjonijiet tiegħu, inkluż l-aġġustament tal-assistenza finanzjarja f'każ ta' rigressjoni sinifikanti jew nuqqas persistenti ta' progress minn benefiċjarju. Fil-livell tal-proġett, is-sitwazzjoni hija ċara, jekk kundizzjoni miftiehma ma tiġix issodisfata jew ikun hemm nuqqas persistenti ta' progress f'qasam ta' prijorità tar-riforma, ma jkun hemm l-ebda żborż, ara l-eżempju tal-Bożnija-Ħerzegovina (BiH) fil-Kaxxa 2. Fejn hemm rigressjoni ċara f'termini tal-istat tad-dritt f'pajjiż, il-Kummissjoni ma qagħditx lura milli tnaqqas il-pakkett annwali għall-pajjiż partikolari, kif għamlet għat-Turkija pereżempju taħt l-IPA II jew il-BiH fir-rigward tan-nuqqas ta' progress fil-governanza. Hija żiedet ukoll il-pakkett finanzjarju għall-pajjiżi li qed jagħmlu progress serju fl-istat tad-dritt (premju għall-prestazzjoni ara l-paragrafu 40), bħall-Maċedonja ta' Fuq.

40. Ir-Regolament IPA II jinkludi bażi legali espliċitu b'mekkaniżmu bil-maqlub li jippermetti aġġustamenti tal-assistenza finanzjarja mingħajr distinzjoni tas-setturi f'każ ta' rigressjoni sinifikanti jew nuqqas persistenti ta' progress minn benefiċjarju (ara l-Artikolu 14(2)).

L-Artikolu 14(2) jistipula li: "l-assistenza għandha tiġi mmirata u aġġustata skont is-sitwazzjoni speċifika tal-benefiċjarji elenkati fl-Anness I, filwaqt li jitqiesu l-isforzi ulterjuri meħtieġa biex jiġu ssodisfati l-kriterji ta' sħubija kif ukoll il-kapaċitajiet ta' dawk il-benefiċjarji. L-assistenza għandha tiġi differenzjata fl-ambitu u fl-intensità skont il-ħtiġijiet, l-impenn għar-riformi u l-progress fl-implimentazzjoni ta' dawk ir-riformi." Il-Linji Gwida tal-Appoġġ Baġitarju jiddeskrivu ulterjorment il-kundizzjojnijiet applikabbli għall-pagamenti.

Skont ir-Regolament, l-assistenza tal-IPA II żdiedet bħala mezz biex jiġi ppremjat il-progress u bl-istess mod tnaqqset f'każijiet ta' rigressjoni serja. It-Turkija hija eżempju fejn l-allokazzjonijiet fil-baġit annwali tnaqqsu mill-2017 minħabba rigress fuq il-prinċipji fundamentali fuq l-inizjattiva tal-Kummissjoni. Dawn id-deċiżjonijiet ittieħdu wara riżoluzzjonijiet mill-Parlament Ewropew u l-konklużjonijiet tal-Kunsill dwar it-Turkija. Għall-BiH, il-pakkett finanzjarju tnaqqas b'madwar nofs l-

allokazzjoni minħabba nuqqas ta' progress fil-governanza, li huwa ta' rilevanza diretta għall-qasam tal-istat tad-dritt.

L-assistenza finanzjarja lill-Bożnija-Ħerzegovina ġiet aġġustata, kif enfasizzat mill-QEA fil-Kaxxa 2.

Il-Kummissjoni tfakkar li tinkludi b'mod sistematiku fil-ftehimiet ta' finanzjament tagħha mal-pajjiżi sħab obbligu li jaderixxu mal-valuri fundamentali, li jipprovdu għal raġunijiet legali addizzjonali għas-sospensjoni jew it-terminazzjoni tal-ftehimiet skont ir-Regolament Finanzjarju. B'mod partikolari, il-ftehimiet dwar l-appoġġ baġitarju jipprevedu li l-iżborżi tal-appoġġ baġitarju jistgħu jiġu sospiżi formalment, sospiżi temporanjament, imnaqqsa jew ikkanċellati f'każ ta' rigress fl-oqsma tal-valuri fundamentali u l-istat tad-dritt.

41. Ir-Regolament IPA III jispeċifika kif ir-regoli dwar il-modulazzjoni tal-assistenza finanzjarja se jaffettwaw l-għoti ta' finanzjament. Il-premessa (32) tal-IPA III u d-dispożizzjonijiet (l-Artikolu 8(5)) jipprovdu d-dettalji meħtieġa f'dan ir-rigward.

47. Fil-każ tal-proġett 20 ("Il-Ġlieda kontra l-Kriminalità Serja fil-Balkani tal-Punent"), ir-rapport finali li wasal u ġie approvat sussegwentement f'konformità mal-obbligi kuntrattwali, juri li l-biċċa l-kbira tal-eżiti tal-proġett inkisbu.

51. Il-Kummissjoni tfakkar li l-libertà tal-espressjoni hija ffinanzjata wkoll taħt għadd ta' oqsma oħra, b'mod partikolari d-demokrazija u l-governanza, u d-drittijiet fundamentali. Il-Kummissjoni tirreferi għall-kummenti tagħha fil-punt V hawn fuq.

53. Il-Kummissjoni qed iżżid l-isforzi tagħha biex ittejjeb it-tfassil tal-proġetti u r-rappurtar tar-riżultati.

55. Il-Kummissjoni tivvaluta s-sostenibbiltà bħala l-miżura sa liema livell il-benefiċċji/ir-riżultati (outputs u eżiti) miksuba x'aktarx ikomplu lil hinn mill-perjodu ta' implimentazzjoni. Dan jinkludi kwistjonijiet bħal-livell ta' sjieda tal-benefiċjarji, il-kapaċitajiet ta' ġestjoni istituzzjonali tagħhom, ir-riżorsi li huma jimpenjaw ruħhom li jipprovdu għat-tħaddim u l-manutenzjoni tar-riżultati ladarba l-proġett jitlesta. L-appoġġ tal-Kummissjoni huwa, u għandu jkun fuq perjodu medju sa twil f'dan is-settur, biex jakkumpanja r-riformi fundamentali. Dan ifisser li se jibqa' jkun hemm proġetti f'dan is-settur, li dejjem jgħinu fil-pass li jmiss fil-proċess twil.

Is-sempliċi eżistenza ta' proġett ta' segwitu ma tfissirx li l-proġett inizjali ma kienx mill-inqas parzjalment sostenibbli.

57. Il-Kummissjoni tenfasizza li l-kisba ta' bidla fil-livell tal-operaturi fil-qasam tal-istat tad-dritt hija parti minn proċess fit-tul, li l-Kummissjoni se tkompli tappoġġa.

<u>KONKLUŻJONIJIET U RAKKOMANDAZZJONIJIET</u>

71. Ir-rapporti annwali tal-Kummissjoni matul il-perjodu 2014–2020 juru li s-sħab kollha tal-Balkani tal-Punent għamlu xi progress fil-qasam tal-istat tad-dritt, b'uħud mill-imsieħba b'mod partikolari juru progress tajjeb u sostnut. L-impatt tal-appoġġ tal-UE għall-istat tad-dritt kien varjat.

Rakkomandazzjoni 1 – Tisħiħ tal-mekkaniżmu għall-promozzjoni tar-riformi tal-istat tad-dritt fil-proċess tat-tkabbir

Il-Kummissjoni taċċetta r-rakkomandazzjoni.

Il-Kummissjoni tfakkar li skont il-metodoloġija riveduta tat-tkabbir, il-Kummissjoni stabbiliet pedamenti sodi għal impenn aktar b'saħħtu dwar l-istat tad-dritt. Dan tal-aħħar jibqa' l-pedament tal-proċess ta' adeżjoni u ser jiddetermina l-pass ġenerali tal-progress ta' kull sieħeb tat-tkabbir fit-triq rispettiva tiegħu lejn l-UE.

Il-Kummissjoni taqbel mal-utilità li jiġu stabbiliti miri u punti ta' riferiment. Il-Kummissjoni diġà tuża dawn l-istrumenti fil-proċess tat-tkabbir għal kull wieħed mill-pajjiżi individwali. Għall-pajjiżi li

qegħdin f'negozjati tal-adeżjoni dan isir permezz tal-punti ta' riferiment differenti ta' ftuħ, interim u tal-għeluq għall-kapitoli 23 u 24. Għal pajjiżi li mhumiex f'negozjati dan isir f'dokumenti strateġiċi, bħall-opinjoni tal-Kummissjoni dwar l-applikazzjoni tal-Bożnija-Ħerzegovina għal sħubija fl-UE. Dawn il-miri u punti ta' riferiment huma mmonitorjati mill-Kummissjoni fuq bażi regolari u rrappurtati fir-rapporti annwali tagħha dwar l-istat tad-dritt lill-Kunsill għall-pajjiżi fin-negozjati, u fir-rapporti annwali tagħha għall-Balkani tal-Punent kollha.

74. Il-Kummissjoni tqis ir-rwol tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili bħala importanti ħafna fil-proċess li jwassal għall-adeżjoni.

L-appoġġ finanzjarju tal-UE għall-azzjoni tas-soċjetà ċivili fir-reġjun huwa sinifikanti, u jammonta għal madwar EUR 250 miljun għall-perjodu 2014-2020, u huwa bbażat fuq proġetti fuq terminu medju li ħafna drabi jiġġeddu.

Il-konsultazzjoni tas-soċjetà ċivili fit-tfassil tal-politika u l-proċessi ta' riforma hija mmonitorjata fi djalogu politiku regolari dwar ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika mal-awtoritajiet (eż. il-Gruppi Speċjali tal-PAR), u hija waħda mit-tliet oqsma ta' prijorità fil-kuntest tal-monitoraġġ annwali ffinanzjat mill-UE tal-"Linji Gwida tad-DĠ Tkabbir għall-Appoġġ għas-Soċjetà Ċivili", imwettqa mill-Assistenza Teknika tal-UE lill-Organizzazzjonijiet tas-Soċjetà Ċivili (TACSO). It-tnejn huma għodod ta' rilevanza diretta għall-qasam tal-istat tad-dritt. Din l-analiżi mbagħad tikkontribwixxi għall-monitoraġġ, ir-rappurtar u d-djalogu ta' politika tal-Kummissjoni stess. Ir-rapporti regolari ta' monitoraġġ tar-RAP (Riforma tal-Amministrazzjoni Pubblika) imħejjija mill-OECD/SIGMA jipprovdu aktar *data* dwar il-proċessi ta' konsultazzjoni pubblika, riflessi fil-Pakkett tat-Tkabbir annwali tal-Kummissjoni.

Rakkomandazzjoni 2 – Intensifikaw l-appoġġ għas-soċjetà ċivili involuta fir-riformi tal-istat tad-dritt u l-indipendenza tal-midja

Il-Kummissjoni u s-SEAE jaċċettaw ir-rakkomandazzjoni parzjalment.

Il-Kummissjoni tirrikonoxxi r-rwol ewlieni li s-soċjetà ċivili u l-midja indipendenti jista' jkollhom f'soċjetà demokratika pluralistika bbażata fuq l-istat tad-dritt. Il-Kummissjoni tappoġġa lis-soċjetà ċivili u lill-midja fl-eżerċizzju tal-funzjoni kritika tagħhom tal-istat tad-dritt permezz tal-progress tal-programmazzjoni, l-implimentazzjoni u l-monitoraġġ tar-riżultati tal-appoġġ finanzjarju li jammonta għal madwar EUR 250 miljun taħt l-IPA II. Barra minn hekk, il-Kummissjoni tappoġġa s-soċjetà ċivili u l-midja permezz ta' impenji u konsultazzjonijiet sistematiċi fil-kuntest tat-tfassil tal-politika u l-proċess tat-tkabbir. B'mod partikolari, l-OSĊ huma impenjati b'mod konsistenti matul il-proċessi li jakkumpanjaw il-Ftehimiet ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni u t-tħejjija tar-rapporti annwali dwar it-tkabbir. Barra minn hekk, il-Kummissjoni torganizza avvenimenti annwali ddedikati għall-involviment u l-iskambju mas-soċjetà ċivili bħall-Konvenzjoni dwar l-Istat tad-Dritt fil-Bosnja-Ħerzegovina. Il-Kummissjoni tipprovdi wkoll appoġġ pubbliku u tinkoraġġixxi r-rwol attiv tal-OSĊ fuq bażi regolari kemm fil-Kwartieri Ġenerali kif ukoll lokalment permezz tad-Delegazzjonijiet tal-UE fis-sħab tal-Balkani tal-Punent.

Filwaqt li s-SEAE mhuwiex parti mill-proċess ta' programmazzjoni, implimentazzjoni jew monitoraġġ tar-riżultati għall-appoġġ finanzjarju tal-IPA indirizzat mir-rapport, is-SEAE jipprovdi a) appoġġ permezz ta' messaġġi politiċi dwar l-importanza tas-soċjetà ċivili u l-midja fl-indirizzar ta' kwistjonijiet tal-istat tad-dritt; b) appoġġ lill-OSĊ u lill-midja fil-ġlieda kontra d-diżinformazzjoni (f'konformità mal-Pjan ta' Azzjoni tal-UE Kontra d-Diżinformazzjoni u l-Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Demokrazija); u c) informazzjoni lill-OSĊ tal-Bank Dinji u lill-midja dwar l-impenn tal-UE inkluż il-proċess ta' integrazzjoni tal-UE. L-aċċettazzjoni/l-aċċettazzjoni parzjali tas-SEAE tar-rakkomandazzjonijiet ta' hawn taħt tappartjeni fil-limiti tal-kompiti ta' hawn fuq.

(a) Il-Kummissjoni u s-SEAE jaċċettaw parzjalment ir-rakkomandazzjoni. Il-Kummissjoni tixtieq tindika li taħt l-IPA II investiet aktar minn EUR 250 miljun fis-OSĊ u l-midja. Il-Kummissjoni se tkompli tappoġġa l-OSĊ u l-midja fi ħdan il-qafas ta' programmazzjoni tagħha. Se tingħata

kunsiderazzjoni xierqa lill-finanzjament tal-OSĊ f'azzjonijiet tal-istat tad-dritt iżda mingħajr allokazzjoni minn qabel.

(b) Il-Kummissjoni u s-SEAE jaċċettaw parzjalment ir-rakkomandazzjoni. Il-Kummissjoni tqis il-finanzjament tal-proġetti bħala l-aktar forma adatta ta' finanzjament tal-OSĊ, peress li l-appoġġ organizzazzjonali huwa intrinsikament riskjuż peress li joħloq dipendenza.

(c) Il-Kummissjoni u s-SEAE jaċċettaw ir-rakkomandazzjoni.

Il-Kummissjoni tissottolinea li hi qed tappoġġja lis-soċjetà ċivili u lill-midja indipendenti fit-tisħiħ tar-rwol ta' sorveljanza indipendenti tagħhom f'soċjetà demokratika bbażata fuq l-istat tad-dritt, sa punt sinifikanti. L-appoġġ finanzjarju lil dan tal-aħħar jingħata abbażi ta' kriterji oġġettivi konsistenti mal-prijoritajiet tal-UE.

(d) Il-Kummissjoni u s-SEAE jaċċettaw ir-rakkomandazzjoni. Il-Kummissjoni diġà timmonitorja l-kontribut tal-OSĊ għall-istat tad-dritt permezz ta' strument SIGMA ddedikat.

76. Il-Kummissjoni tirreferi għat-tweġibiet tagħha għall-paragrafi VI u 40.

Rakkomandazzjoni 3 – Tisħiħ tal-użu tal-kundizzjonalità fl-IPA III

Il-Kummissjoni taċċetta r-rakkomandazzjoni parzjalment.

Il-Kummissjoni tapplika kondizzjonalità fuq bażi ta' każ b'każ wara analiżi bir-reqqa u konsiderazzjoni debita tal-impatt tagħha. Użu ġeneralizzat tal-kundizzjonalità għall-finanzjament kollu tal-IPA III ma jkunx xieraq fid-dawl tal-proporzjonalità tal-modulazzjoni prevista fir-Regolament IPA III. Fl-applikazzjoni tal-modulazzjoni, għandha tingħata attenzjoni xierqa lill-effettività tal-objettiv ta' politika segwit u lill-ħtieġa li jiġu evitati effetti mhux intenzjonati fuq setturi oħra ta' prijorità.

Ir-Regolament tal-IPA III jipprevedi li l-appoġġ ikun immirat u aġġustat skont is-sitwazzjoni speċifika tal-benefiċjarji filwaqt li jitqiesu l-isforzi ulterjuri meħtieġa biex jiġu ssodisfati l-kriterji ta' sħubija kif ukoll il-kapaċitajiet ta' dawk il-benefiċjarji. L-assistenza għandha tkun differenzjata fl-ambitu u l-intensità skont il-ħtiġijiet, l-impenn għar-riformi u l-progress fl-implimentazzjoni ta' dawk ir-riformi (id-demokrazija, id-drittijiet fundamentali, l-istat tad-dritt, il-kooperazzjoni dwar il-migrazzjoni, il-governanza ekonomika, eċċ. (jiġifieri aktar għal aktar prinċipju)).

Ir-Regolament IPA III jipprevedi li f'każ ta' rigressjoni sinifikanti jew nuqqas persistenti ta' progress minn benefiċjarju tal-istrument, l-ambitu u l-intensità tal-assistenza għandhom jiġu modulati kif xieraq. Bl-istess mod, il-modulazzjoni tal-assistenza se tiġi applikata wkoll meta jerġa' jibda l-progress.

80. L-appoġġ tal-UE wassal għal riformi kruċjali u bidla importanti fil-livell istituzzjonali, leġislattiv u wkoll operazzjonali fir-reġjun tal-Balkani tal-Punent, skont l-eżempji msemmija hawn fuq.

Rakkomandazzjoni 4 – Tisħiħ tar-rappurtar u l-monitoraġġ tal-proġetti

a) Il-Kummissjoni taċċetta r-rakkomandazzjoni.

b) Il-Kummissjoni taċċetta r-rakkomandazzjoni.

c) Il-Kummissjoni taċċetta r-rakkomandazzjoni.